

Magyar Kémikusok
Egyesülete

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKÉZELŐ

Tanuló neve és kategóriája

Iskolája

Osztálya

**XLIX. Irinyi János
Középiskolai Kémiaverseny
2017. február 9.*
Iskolai forduló – II.a és II.b és II.c kategória**

Munkaidő: 120 perc
Összesen 100 pont

A periódusos rendszer az utolsó lapon található.
Egyéb segédeszközként csak toll és számológép használható!

Feladatsor

E1. Általános kémia (9 pont)

Töltsd ki az alábbi táblázatot!

	O ₂	
	1	3
A molekulában található π kötések száma		0
	4	1
A kötés polaritása		
	Apoláris	
		Hidrogénkötés

Összesen: 9 pont

E2. Szervetlen kémia (25 pont)

Írj a megadott szempontok szerint egy-egy szervetlen oxidot képlettel! Egy vegyület csak egy helyen szerepelhet!

(a) Fém-oxid: nemfém-oxid:

(b) Poláris oxid: apoláris oxid:

(c) Ionrácsos oxid: atomrácsos oxid: molekularácsos oxid:

(d) Gázhalmazállapotú oxid: folyékony oxid   szilárd oxid:

---

*Feladatkészítők: Forgács József, Lente Gábor, Márkus Teréz, Musza Katalin, Ósz Katalin, Pálinkó István, Sipos Pál

Szerkesztő: Pálinkó István

- (e) Savképző oxid: bázisképző oxid: amfoter oxid:
semleges oxid:
- (f) Oxidálószer: redukálószer: oxidáló- és redukálószer:
- (g) Színtelen oxid: fehér színű oxid: színes oxid:
- (h) Monoxid: dioxid: trioxid: tetraoxid:
pentoxid:

Összesen: 25 pont

E3. Szerves kémia (16 pont)

Pentán monoklórozott származékait tömény lúgoldattal melegítjük.

(a) Írd fel és nevezd el a lehetséges monoklór-pentán izomereket! Az esetleges sztereoizomereket nem kell megkülönböztetni.

(b) Melyik az a monoklór izomer, amelyből lúg hatására nem képződik szénhidrogén?

(c) Melyek azok a monoklór izomerek, amelyekből ugyanaz a szénhidrogén keletkezik tömény lúgoldat hatására? Mi a szénhidrogén képlete és neve, ha nincs geometriai izomerje?

(d) Melyek azok a monoklór izomerek, amelyekből ugyanazon szénhidrogén keletkezhet tömény lúgoldat hatására? Mi a szénhidrogén képlete és neve, ha van geometriai izomerje?

(e) Melyik az a monoklór-pentán, amelyet híg lúgoldattal kezelve, és a keletkezett vegyület enyhe oxidációjakor nem keletkezik sem aldehid, sem keton?

Sz1. feladat (9 pont)

Pontosan 100 g vízhez hozzáadunk előbb 1,00 g NaOH-ot, majd 2,00 g Na₂CO₃-ot, végül 3,00 g NaHCO₃-ot. (Mindhárom vegyület kristályvízmentes.) Add meg az így képződött oldatban a szilárd vegyületek teljes feloldódását és a lehetséges reakció(k) lejátszódását követően a NaOH, a Na₂CO₃ és a NaHCO₃ koncentrációját tömegszázalékban kifejezve! Írj reakcióegyenlet(ek)et is!

Sz2. feladat (13 pont)

Charles Blagden (1748-1820) brit tudós munkásságának egyik legérdekesebb eredménye annak a törvényszerűségnek a felismerése, hogy a nem túlságosan tömény vizes oldatok fagyáspontjának csökkenését elég általánosan leírja a következő képlet:

$$\Delta T_f = K_F \cdot m$$

A képletben ΔT_f a tiszta oldószer és az oldat fagyáspontjának különbsége, m az oldat molalitása (tehát 1 kg *oldószerben* feloldott anyagmennyiség mólbán), K_F pedig a molális fagyáspont-csökkenési állandó (mértékegysége K·kg/mol), amelynek értéke független attól, hogy mi az oldott anyag. A szabály segítségével meg lehet határozni ismeretlen anyagok moláris tömegét, de ehhez nagy pontosságú hőmérsékletmérésre van szükség.

Egy erre alkalmas készülékben a tiszta víz fagyáspontját 0,000 °C-nak mérték. A jól ismert fagyásálló-adalék, az etilén-glikol (C₂H₆O₂) 1,32 tömeg%-os oldatának fagyáspontja ugyanebben a készülékben –0,399 °C-nak bizonyult.

Ezzel a módszerrel egy olyan anyagot is vizsgáltak, amelyet korábban használtak fagyállóként. A vegyület 1,475 g-ját 100,000 g vízben oldották. Az oldat kémhatása semleges volt, fagyáspontját –0,297 °C-nak mérték. A vegyület 322 mg-ját oxigénfeleslegben elégették, ekkor 462 mg szén-dioxid és 252 mg víz keletkezett. Mi a vegyület molekulaképlete?

Sz3. feladat (10 pont)

Kristályos réz-szulfáthoz (CuSO₄·5H₂O) kétszeres tömegű vizet adunk. A kristályos só hány %-a marad feloldatlanul 20 °C-on? Milyen tömegarányban kell hozzá vizet adni, hogy a só teljes mennyisége feloldódjék? (A réz-szulfát oldhatósága 20 °C-on: 20,7 g só/100 g víz.)

Sz4. feladat (8 pont)

Adottak a következő termokémiai folyamatok és a folyamathőjük.

Számítsd ki a C–H kötési energiát a metánban (CH₄)!

Sz5. feladat (10 pont)

Metánt (CH₄) 10-szeres mennyiségű azonos állapotú levegőben tökéletesen elégetünk. Határozd meg a vízgőz nélküli füstgáz átlagos moláris tömegét! A levegő átlagos moláris tömege: 28,856 g/mol, és feltételezzük, hogy csak nitrogént és oxigént tartalmaz.

AZ ELEMEK PERIÓDUSOS RENDSZERE

	1,	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9,	10,	11,	12,	13,	14,	15,	16,	17,	18,	
	I.A	II.A											III.A	IV.A	V.A	VI.A	VII.A	VIII.A	
1.	1 H 1,008 hidrogén																		2 He 4,0 hélium
2.	3 Li 6,94 lítium	4 Be 9,01 berillium											5 B 10,8 bór	6 C 12,01 szén	7 N 14,01 nitrogén	8 O 16,00 oxigén	9 F 19,0 fluor	10 Ne 20,2 neon	
3.	11 Na 23,0 nátrium	12 Mg 24,3 magnézium	III.B	IV.B	V.B	VI.B	VII.B	VIII.B	I.B	II.B			13 Al 27,0 alumínium	14 Si 28,1 szilícium	15 P 31,0 foszfor	16 S 32,0 kén	17 Cl 35,5 klór	18 Ar 39,9 argon	
4.	19 K 39,1 kálium	20 Ca 40,0 kalcium	21 Sc 45,0 szkandium	22 Ti 47,9 titán	23 V 50,9 vanádium	24 Cr 52,0 króm	25 Mn 54,9 mangán	26 Fe 55,9 vas	27 Co 58,9 kobalt	28 Ni 58,7 nikkel	29 Cu 63,5 réz	30 Zn 65,4 cink	31 Ga 69,7 gallium	32 Ge 72,6 germánium	33 As 74,9 arzén	34 Se 79,0 szelén	35 Br 79,9 bróm	36 Kr 83,8 kripton	
5.	37 Rb 85,5 rubídium	38 Sr 87,6 stroncium	39 Y 88,9 ittrium	40 Zr 91,2 cirkónium	41 Nb 92,9 nióbium	42 Mo 95,9 molibdén	43 Tc (99) technécium	44 Ru 101,1 ruténium	45 Rh 102,9 ródium	46 Pd 106,4 palládium	47 Ag 107,9 ezüst	48 Cd 112,4 kadmium	49 In 114,8 indium	50 Sn 118,7 ón	51 Sb 121,8 antimon	52 Te 127,6 tellúr	53 I 126,9 jód	54 Xe 131,3 xenon	
6.	55 Cs 132,9 cézium	56 Ba 137,3 bárium	57 La* 138,9 lantán	72 Hf 178,5 hafnium	73 Ta 181,0 tantál	74 W 183,9 wolfram	75 Re 186,2 rénium	76 Os 190,2 ozmium	77 Ir 192,2 irídium	78 Pt 195,1 platina	79 Au 197,0 arany	80 Hg 200,6 higany	81 Tl 204,4 tallium	82 Pb 207,2 ólom	83 Bi 209,0 bizmut	84 Po (210) polonium	85 At (210) asztácium	86 Rn (222) radon	
7.	87 Fr (223) francium	88 Ra (226) rádium	89 Ac** (227) aktínium	104 Rf rutherfor- dium	105 Db dubnium	106 Sg seabor- gium	107 Bh bohrium	108 Hs hassium	109 Mt meitne- rium										

lantanoidák*	58 Ce 140,1 cérium	59 Pr 140,9 praezodimium	60 Nd 144,2 neodimium	61 Pm (147) prométium	62 Sm 150,4 szamárium	63 Eu 152,0 eurórium	64 Gd 157,3 gadolinium	65 Tb 158,9 terbium	66 Dy 162,5 diszprózium	67 Ho 164,9 holmium	68 Er 167,3 erbio	69 Tm 168,9 tulium	70 Yb 173,0 itterbium	71 Lu 175,0 lutécium
	90 Th 232,0 tórium	91 Pa (231,0) proaktí- nium	92 U 238,1 urán	93 Np (237,0) neptú- nium	94 Pu (242,0) plútónium	95 Am (243,0) amerícium	96 Cm (247,0) kúrium	97 Bk (249,0) berkélium	98 Cf (251,0) kalifor- nium	99 Es (254,0) einstei- nium	100 Fm (253,0) fermium	101 Md (256,0) mendelé- vium	102 No (254,0) nobélium	103 Lr (257,0) lauren- cium